

Nr 627

Av herr Jönsson i Ingemarsgården m. fl., angående *kompensationen vid uppskov med ålderspension inom den allmänna försäkringen, m. m.*

(Lika lydande med motion nr 526 i Första kammaren)

Befolkningsutvecklingen 1960—1980

Av nedanstående tabell, som bygger på material hämtat från 1960 års folkräkning samt statistiska centralbyråns befolkningsprognos, framgår den beräknade folkmängden i Sverige vid utgången av åren 1960, 1965, 1970, 1975 och 1980. Befolkningsstalen är givna i tusental med fördelning på åldersklasserna 0—19 år, 20—66 år samt 67 år och äldre, varigenom utvecklingen av yrkesverksamma och övriga befolkningsdelar i stora drag kan följas under förutsättning av lika utbildnings- och pensionsavgångsförhållanden under hela perioden.

I tabellens nedre del anges även den procentuella fördelningen av befolkningen på nämnda tre åldersklasser.

Av befolkningsprognosen framgår bl. a., att antalet personer över 66 års ålder kan väntas öka från 853 000 1965 till 1 241 000 1980 eller med 45 % på 15 år. Samtidigt väntas den totala befolkningen öka med 10 % och den här t. v. såsom yrkesverksam uppfattade befolkningsgruppen (åldersklassen 20—66 år) med 5 %. Kvoten mellan å ena sidan antalet personer i åldersklassen 20—66 år och å andra sidan personer över 66 års ålder beräknas 1965 vara 5,5 och 1980 så låg som 4,0. Dessa tal ger ett mått på försämringen av relationen mellan »vårdtagargenerationerna» och den övriga befolkningen.

Under antagande av *oförändrade* förhållanden rörande utbildning, förvärvsarbete i olika åldrar och civilstånd samt rörande pensionsavgång skulle annorlunda uttryckt utvecklingen under den närmaste 15-årsperioden kunna i stora drag sammanfattas såsom en ökning av antalet ålderspensionärer med 38 % i jämförelse med de »producerande» åldersgrupperna.

Äldre personer uppvisar självklart ett högre sjukvårdsbehov. Läkarpngosutredningen har sålunda beräknat, att en person i åldern 70—80 år genomsnittligt kräver fyra gånger så mycket sjukvård som en person i åldern 10—40 år. Såväl den ökade andelen äldre som den successiva standardstegringen leder till ökade krav på hälso- och sjukvård, även om man

År	1960			1965			1970			1975			1980		
	Män	Kvinnor	S:a	Män	Kvinnor	S:a	Män	Kvinnor	S:a	Män	Kvinnor	S:a	Män	Kvinnor	S:a
0—19	1 150	1 093	2 243	1 130	1 073	2 203	1 122	1 064	2 186	1 169	1 109	2 278	1 222	1 160	2 382
20—66	2 244	2 250	4 494	2 345	2 329	4 674	2 437	2 401	4 838	2 473	2 418	4 891	2 489	2 419	4 908
Äldre	345	413	758	383	470	853	434	539	973	492	615	1 107	552	689	1 241
Totalt	3 739	3 756	7 495	3 858	3 872	7 730	3 993	4 004	7 997	4 134	4 142	8 276	4 263	4 268	8 531
			%			%			%			%			%
0—19			29,9			28,5			27,3			27,5			27,9
20—66			60,0			60,5			60,5			59,1			57,6
Äldre			10,1			11,0			12,2			13,4			14,5
Totalt			100,0			100,0			100,0			100,0			100,0

bör kunna räkna med en successivt ökad vitalitet i olika åldrar under kommande år såsom en i sammanhanget något bromsande faktor.

I praktiken måste man emellertid räkna med att förhållandena rörande utbildning, förvärvsintensitet och pensionsavgång under kommande år ej förblir de nuvarande. Den utomordentligt svaga ökningen av åldersklassen 20—66 år (5 % under tiden 1965—1980) får, då det gäller bedömningen av de yrkesverksammas andel, korrigeras dels med hänsyn till sannolik fortsatt ökning av utbildningstiden, dels med hänsyn till viss fortsatt ökning av gifta kvinnors yrkesfrekvens. F. n. finns på arbetsmarknaden cirka 700 000 personer i åldrarna 15—24 år, och anledning torde finnas att räkna med att detta antal omkring 1980 halverats på grund av ändrade utbildningsförhållanden. Det är osäkert om en så betydande reduktion av de yrkesverksammas antal kan väntas bli kompenserad av ökad yrkesfrekvens för gifta kvinnor.

Korrektionsfaktor vid ändring av pensionsåldern i allmän försäkring (folkpension och ATP)

Det är allmänt omvittnat, att det icke sällan för människans psykiska och fysiska välbefinnande är lämpligast att fortsätta arbeta efter 67 år i en omfattning och takt som anpassas efter de individuella förutsättningarna och önskemålen. Lagen om allmän försäkring öppnar också redan en möjlighet till rörlig pensionsålder i intervallet 63—70 år för såväl folkpension som ATP. Nuvarande regler innebär härvid, att det för 67 års pensionsålder gällande pensionsbeloppet minskas resp. ökas med 0,6 % för varje månads tidigare uttag resp. uppskov med uttag av pensionen.

En lösning av frågan om rörlig pensionsålder bör med utgångspunkt från vad ovan anförts sökas på ett sådant sätt, att den enskilde stimuleras till att välja att kvarstå i produktionen så länge krafterna räcker till och då förhållandena på den lokala arbetsmarknaden så gör lämpligt. I särskilt tunga yrken bör å andra sidan en lindrigare bedömning av villkoren för förtidspension kunna tillämpas än som nu är fallet. En på detta sätt inom bestämda gränser rörlig pensionsålder ger individen mera meningsfyllda år och viss ekonomisk fördel, samtidigt som anordningen stärker samhälls-ekonomien.

De försäkringstekniskt betingade korrektionsfaktorerna för ändring av pensionsåldern, beräknade på basis av befolkningsdödligheten 1956—1960 samt 5 % kalkylränta, framgår av följande tablå.

	Korrektionsfaktor (%) för en mån a		
	Män	Kvinnor	Medeltal
Sänkning av pensionsåldern från 67 år till annan ålder i intervallet 63—67 år	0,7	0,7	0,7
Höjning av pensionsåldern från 67 år till annan ålder i intervallet 67—71 år	1,4	1,3	1,3

Om korrektionsfaktorn för höjning av pensionsåldern ej beräknas på basis av den genomsnittliga befolkningsdödligheten utan under antagande av att anordningen utnyttjas av ett genomsnittligt sett friskare urval av personer, reduceras faktorn i motsvarande mån. Men först om urvalet antages i så hög grad avvika från genomsnittet, att dess dödlighetsförhållanden svarar mot genomsnittet för 5 år yngre personer, sjunker faktorn från nivån 1,3 à 1,4 % till 0,7 %.

Med hänsyn till de i det föregående framhållna synpunkterna synes vid uppskov med pensionsuttaget efter 67 år en viss »stimulans» motiverad, utöver vad som är försäkringstekniskt betingat. Om man, såsom önskvärt är, på frivillig väg vill åstadkomma en förskjutning uppåt av den effektiva pensionsåldern torde det f. ö. vara nödvändigt ge en »överkompensation» med hänsyn till den enskildes subjektiva bedömning av sin sannolika återstående livslängd. En korrektionsfaktor av 1 % för en månad vid höjning av pensionsåldern från 67 år synes mot denna bakgrund kunna väl motiveras. Den övre gränsen för beräkning av kompensation, f. n. 70 år, bör i sammanhanget underkastas ny prövning.

Under hänvisning till det anförda hemställes,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning av frågan om ökad kompensation vid uppskov med ålderspension efter 67 års ålder i allmän försäkring ävensom utträckning av kompensationen utöver 70 års ålder, samt frågan om en lindrigare bedömning vid särskilt tunga yrken av villkoren för förtidspension i allmän försäkring.

Stockholm den 26 januari 1965

Elias Jönsson

Anders Jonsson

W. Werbro

i Ingemarsgården